

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ ЦУКРОБУРЯКОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ

Хасцька О.П.

Вінницький національний
аграрний університет

Розглянуто особливості сучасного стану цукробурякового виробництва. Визначено основні економічні проблеми його функціонування та запропоновано комплекс заходів щодо виходу галузі з кризового стану.

На сьогоднішній день найбільш незахищеною залишається цукрова галузь України. Цукробурякове виробництво перебуває у кризовому становищі, різко зменшились обсяги виробництва цукрових буряків та цукру, його реалізація на внутрішньому та зовнішньому ринках, що є свідченням невиваженої економічної політики держави в управлінні цукробуряковим виробництвом. Тим часом незважаючи на значні проблеми підкомплексу, Україна все-таки займає провідні місця в Європі та світі, щодо вирощування цукрових буряків та виробництва бурякового цукру.

У 1990 році в Україні вироблялось 6,8 млн. т цукру, а уже у 2000 році виробництво зменшилось на 74% (1,8 млн. т), 2009 р.- 1,3 млн. т (що складає 72% від потреби внутрішнього ринку), 2010 р. - 1,5 млн. т (83%), тоді як у 2006 році Україна повністю забезпечила внутрішню потребу 2,6 млн. т (144%, при потребі 1,8 млн. т) в цукрі власного виробництва й створила його експортний ресурс.

Аналізуючи структуру посівних площ основних сільськогосподарських культур України намітилась чітка тенденція до зменшення площ посіву під цукровими буряками, на користь інших технічних культур. У 2010 році під цукровими буряками було засіяно 503 тис. га (на 36% більше ніж у 2009 році)

при середній врожайності 279 ц/га, в той час як у 2008 році урожайність складала 356 ц/га [5]. Позитивним моментом у 2010 році було те, що у процесі виробництва приймали участь 73 цукрових заводи, що у порівнянні із 2009 роком на 17 більше. Кількість функціонуючих цукрових заводів за 20 років зменшилась в 2,6 рази по Україні. Велика частина цукрових заводів доведена до штучного банкрутства, обладнання порізано на металобрухт; постійно зростає собівартість цукросировини, частина діючих цукрових заводів за наявності виробничих потужностей припиняє свою діяльність через брак сировини; не налагоджені і відносини між постачальниками сировини та її переробниками. Внутрішній товаровиробник недостатньо захищений з боку держави (ввізне мито згідно умов СОТ встановлено 50 % від митної ціни) [3 ;5].

Нинішня машинобудівна і хімічна промисловість України не виробляють достатньої кількості необхідних технічних засобів, добрив, гербіцидів, інших матеріалів в силу їх фінансової недоступності для споживачів. В 2009 р. мінеральних добрив було внесено майже вдвічі менше, ніж в 1990 р. (220 проти 424 кг/га), були роки в цьому періоді, коли кількість мінеральних добрив, що вносились на гектар посівної площі становила менше 70 кг/га (2000 р.). Внесення органічних добрив скоротилось за двадцятирічний період десятикратно.

Занепад цукрового буряківництва, зниження купівельної спроможності бурякосійних підприємств України провокує скорочення вітчизняного виробництва техніки та машин галузевого призначення, що відповідно позначається на їх наявності в господарствах. В 2009 р. в Україні не було випущено жодної одиниці бурякозбиральних машин, в той час як 6 років тому в країні вироблялось майже 400 бурякозбиральних комбайнів та машин для обрізання бурячиння [4].

Стабільний розвиток українського цукробуряківництва можливий при ефективній взаємодії і взаємовідповідності багатьох ресурсів: капіталу, дешевої енергії та добрив – лише сприятливі агрокліматичні умови не гарантують конкурентоспроможність галузі.

Україна втратила традиційні ринки збуту цукру в країнах колишнього союзу, в першу чергу Росії. З 1995 по 2005 роки країна імпортувала цукор в обсязі 220-450 тис. т. в рік. Собівартість виробництва цукрових буряків та цукру в Україні в зв'язку з подорожанням матеріально-технічних ресурсів невпинно зростає. За 5 років з 2005 по 2010 роки по вона собівартість зросла майже вдвічі з 170,3 грн/т до 305,2 (2009). Щодо показника рентабельності то спостерігається його збільшення, тоді як у 2007 рентабельність виробництва цукрових буряків становила -11,1%, то у 2009 році – 35%, в 2010 році даний показник зменшився на 9,5% до попереднього року [5;6].

Таким чином, незважаючи на певний ріст урожайності цукрових буряків та збільшення посівних площ у звітному 2010 році, буряківництво України ще знаходиться у стані занепаду. Серед основних причин такого стану можна виділити:

- загальну економічну кризу та послаблення ролі держави;
- відсутність чіткого законодавства та правових основ організації виробництва та регулювання ринку цукру;
- недосконалість механізмів економічного регулювання виробництва;
- втрата економічної зацікавленості виробників у вирощуванні цукросировини;
- порушення цінового паритету;
- різке скорочення матеріально-технічного забезпечення бурякосіючих господарств і цукрових заводів;
- відсутність інвестицій у галузь, її непривабливість для вітчизняних і зарубіжних інвесторів;
- інтервенція на український ринок цукру з тростини та цукровмісних продуктів тощо [1].

Цукробуряковий підкомплекс потребує підсилення своєї цілісності на базі інтеграції всього його технологічного процесу. Досягти такої цілісності неможливо за рахунок проведення окремих заходів. Необхідно розробити та впровадити комплексну програму розвитку цукробурякового виробництва,

основними напрямками якої повинно стати: вдосконалення законодавчо-нормативної бази стосовно ринку цукру та побудова системи ринкового контролю за дотриманням законодавства; створення структури комплексу, адекватної вимогам регульованого ринку цукру; забезпечення конкурентоспроможності вітчизняного цукру на внутрішньому і зовнішньому ринках за рахунок впровадження інтенсивних технологій вирощування цукрових буряків; забезпечення комплексу необхідною технікою та обладнанням, високоякісним насінням, засобами захисту тощо.

Держава має стати тим організаційним чинником, що створює сприятливе середовище ринкових відносин у цукробуряковому підкомплексі, так як ринок цукру є важливим сектором продовольчого ринку України. Механізм державного регулювання включає в себе контроль цінової ситуації, обсяги кредитування та величину оподаткування в цукробуряковому підкомплексі України. Факторами, які визначають і формують ефективність виробництва, є: технологія виробництва, організація виробництва і праці, мотивація праці робітників.

Відродження та розвиток цукробурякового підкомплексу України потребує комплексної системи постійних і довгострокових заходів на рівні державної програми з відповідними законодавчими і регулюючими механізмами. Для розв'язання проблеми необхідно забезпечити структурні, функціональні, енергетичні, сировинні та інвестиційні зміни. Україні потрібно сформувати регульований ринок цукру, де головним повинен бути виробник. Ефективне функціонування ринку можливе за умови його цілісності й завершеності.

Список використаної літератури:

Бібліографічний список

1 Виробництво цукру в Україні проблеми і перспективи конкурентноздатності даної галузі // Сахар Цукор Агробизнес. – Режим доступу: <http://www.mht>

2. Пиркін В. І. Бурякоцукрове виробництво в умовах кризи / Пиркін В. І. // Цукрові буряки. – 2009. – № 3. – С. 4-6.

3. Шафарост Я.П. Стан цукробурякового виробництва в Україні та перспективи його розвитку на засадах толінгу // Сталий розвиток економіки. Економіка та управління національним господарством. Хмельницький – 2011. - №1 (4). – С.42-47

4. Державний комітет статистики України // За ред. О.Г. Осауленка. – К.: 2010, с.196 (із 376)

5. Цукрові буряки. – 2010. – № 5 (77).

6. Sugar beet. – Режим доступу до журн. – <http://www.sugarbeet.gov.ua/>